

A KERESZTÉNY EURÓPA HATÁRÁN |

Szerkesztette Hornyák Árpád.

Az előszót írta Pintér Attila.

Fordította Kocsis Árpád, Orovec Krisztina, Pressburger Csaba.

A KERESZTÉNY EURÓPA HATÁRÁN

Fejezetek az ezeréves magyar–szerb együttélés történetéből

© Szerzők, 2020

Hungarian translation © Kocsis Árpád, Orovec Krisztina, Pressburger Csaba, 2020

© Forum, 2020

TARTALOM

Előszó (Dr. Pintér Attila)	7
--------------------------------------	---

KONFLIKTUSOK

Fodor Pál: A „hitharc oroszlánja”: Jahjapasa-oglu Báli bég (?–1527)	11
<i>Terjeszkedés és tartományi elit az Oszmán Birodalom európai határvidékén a 16. század elején</i>	
Hermann Róbert: A szerb–magyar konfliktus	32
<i>Az átalakulás</i>	
Aleksandar Horvat: Bácska és Baranya magyar megszállása a második világháborúban	45
<i>A megszállás és a megszálló hatalom Bácskában és Baranyában</i>	
A. Sajti Enikő: A magyarok elleni partizánmegtorlás a Délvidéken	62
<i>A történetírás eredményei és kérdőjelei</i>	

POLITIKAI ÉS DIPLOMÁCIAI KAPCSOLATOK

Aleksandar Krstić: Szerb despoták és nemesek Magyarország államszerkezetében 1404 és 1459 között	73
Pálosfalvi Tamás: Egy Brankovics a magyar trónon?	89
<i>Egy királyválasztás kérdőjelei (1440)</i>	
Neven Isailović: A Száva–Drina köze a késő középkorban: Magyarország, Szerbia és Bosznia között	99
Katarina Kovačević: Magyar menekültek Jugoszláviában 1956-ban és 1957-ben. . .	114

TÁRSADALOM ÉS EGYHÁZ

Isidora Točanac Radović: Az 1764–1765-ös pozsonyi magyar országgyűlés és a szerb ortodox egyház tereziánus reformja	133
Molnár Antal: Szerb ortodox egyház az Oszmán Birodalom nyugati végvidékén . .	143

Nino Delić: A szerb lakosság demográfiai fejlődése Magyarországon a XIX. század második felében	155
Györe Zoltán: Újvidék urbanisztikai és demográfiai fejlődése 1867-től 1918-ig . . .	170

KISEBBSÉGBEN

Michael Antolović: A németek magyarosítása Magyarországon (1867–1914)	201
Zoran Janjetović: A nemzeti közösségek lehetőségei a politikai döntéshozatal befolyásolására a Jugoszláv Királyságban (1918–1941)	213
Bíró László: A magyar kisebbség helyzete a királyi Jugoszláviában	252
<i>Kortárs helyzetértékelések, reflexiók</i>	
Gojko Malović: A szerbek optálása Magyarországon és a magyarok optálása Jugoszláviában 1920 és 1931 között	268
Ózer Ágnes: A vajdasági magyarok története 1944-től 1990-ig	279
<i>A vajdasági magyarság második világháború utáni története</i>	

KULTÚRA, MŰVELŐDÉS, NEMZETKÉP

Biljana Šimunović-Bešlin: A szerb nyelvű oktatás Magyarországon	293
Ress Imre: Thallóczy Lajos és Kállay Béni délkelet-európai kutatásainak történet-politikai indítékai és következményei a századfordulóig	305
Németh Ferenc: Magyar írók és szerb irodalmárok a Vajdaságban a 20. század első felében	331
Hornyák Árpád: A magyar külpolitikai gondolkodás szerb-képe a két világháború közötti évtizedekben	344

A NEMZETI KÖZÖSSÉGEK LEHETŐSÉGEI A POLITIKAI DÖNTÉSHOZATAL BEFOLYÁSOLÁSÁRA A JUGOSZLÁV KIRÁLYSÁGBAN (1918–1941)

A politikai életben és hatalomgyakorlásban való részvétel egyike azoknak a fontos tényezőknek, amelyek a nemzeti közösségek helyzetéről tanúskodnak. Ebben a tanulmányban felvázoljuk, milyen lehetőségeik voltak a két világháború közötti Jugoszláviában élő nemzeti közösségeknek arra, hogy a politikai porondon befolyással legyenek saját helyzetük meghatározására. Ezeket a lehetőségeket megannyi tényező korlátozta. Hogy csak a legfontosabbakat említsük: a politikai rendszer jellege, a nemzeti közösségek száma; gazdasági erejük; a köreikből kikerülő politikai és szellemi elit ereje és száma; a kisebbségi népesség területi kompaktsága; a Jugoszlávia előtti időszakból örökölt politikai kultúra és szervezeti formák; az uralkodó körök hozzáállása egy-egy nemzeti közösséghez; Jugoszlávia kétoldalú kapcsolata az egyes nemzeti közösségek anyaországával; az adott pillanatban aktuális politikai konstelláció állami és regionális szinten stb. Jelentős mértékben meghatározta s korlátozta a nemzeti közösségek politikai befolyását az a körülmény, hogy sokuk csak 1912, illetve 1918 után került nemzeti kisebbségi pozícióba, vagyis ekkor szakították le az államhatárok túloldalán maradó nemzetestről. Némelyeket elváltak fővárosaiktól, kulturális és gazdasági központjaiktól, nemzeti vezetőiktől. Némelyek (pl. a németek) még csak ezután kerekedtek felül történelmi megosztottságaikon és szerveződtek egységes nemzeti közösséggé. Némelyek számára az értelmiség exodusa nehezítette meg a politikai szerveződést és ténykedést. Némelyek pedig igen alacsony kulturális fejlettségi szinten álltak, s ennek velejárója volt a nem kellő mértékben kifejlett nemzettudat is.

Az újonnan megalakult Szerb–Horvát–Szlovén Királyság lakosságának többsége számára az új politikai rendszer előrelépést jelentett a politikai jogok tekintetében az előző korszakhoz képest.¹ Az új rendszer a liberalizmus gyermeke volt, a férfiak általános

¹ A régi Ausztriában 1907-től létezett általános (de természetesen csak a férfiakat érintő) választójog az országos parlament vonatkozásában, míg a koronatanácsok és a helyi hatalom megválasztásának joga megmaradt archaikus és korlátozott formájában. (Stefan Vajda, *Felix Austria. Eine Geschichte Österreichs*, Wien 1980, 538.; A. J. P. Taylor, *Habsburška Monarhija 1809–1918*, Zagreb 1990, 262–263.) Magyarországon rendkívül korlátozott volt a választójog, ráadásul a választási rendszer a nemzeti kisebbségeket hátrányosan érintette. Magát a választási eljárást korrupció és nyomásyakorlás övezte. (Lazar Rakić, *Radikalna stranka u Vojvodini [do početka XX veka]*, *Istraživanja*, 3, 1974, 281–282.; Oszkár Jászi, *Magyariens Schuld, Ungarns Sühne*. Revolution und Gegenrevolution in Ungarn, München 1923, 11., Uo., *The Dissolution of the Habsburg Monarchy*, Chicago 1961, 227, 333–334.; Vladimir Margan, *Pomadارانje u bivšoj Ugarskoj*, *Glasnik Istorijiskog društva u Novom Sadu*, VIII, 1935, 147–151.; R. W. Seton-Watson, *Ungarische Wahlen*. Beitrag